

გაზეთის ფასი

თელით	1 რუბლი	15 კოპეკი
თელით	7 მან.	6 მან.
თელით	4 —	3 —
თელით	2 — 50 კ.	2 —
თელით	1 —	75 კ.
თელით	1 —	15 კ.

ქრონოსი

ხალის-მოწარა მიიღება.

თელით — დროების რედაქციის კანტორაში, მელი-
ქიშვილის და კაპ. სტამბაში, ხანის ქუჩაზე, ტელეგრაფის სახლში
თელითის გარეშე მცხოვრებთათვის აღიწეს; **Въ Тифлисѣ. Въ**
конторѣ редакціи грузинской газеты „ВРЕМЯ“.
ქუთაისში — ლ. ლ. უ. ა. ს. თ. ა. ნ. — პოლიციის ქუჩაზე,
მელიქან პალიციის სახლში.

პეტროს ორი თვის განმავლობაში შეუძლია უკანე მიიღოს თა-
ვის ხარჯით სტატია, რომელიც გამოგზავნილი იყო „ქრონოსში“
დასაბეჭდათ, მაგრამ, რომლისაზე მიზეზისა გამო, არ დაბეჭდა.
თუ აუცილებელი საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია შეამოკლებს
თავის თანამშრომლის სტატიას და ისე დაბეჭდს „გზითში“.

საკოლონიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

წელიწადი მისთვის.

შინაარსი:

შინაგანი ცნობები. — რუსეთის ამბები. —
დროების კორრესპონდენციები: დიმიტრი
და ზუგდიდიდან. — პოლიტიკა: შინაგანი,
ნიკოლა, — ანგლია. — ტელეგრაფები. — სხვა და სხვა
ამბები. — ლექსი. — შინაგანდებები. — ბიბლიოგრა-
ფიული ნაწილი: ჩვენი უბედური მწიგნობრო-
ბა ამ საუკუნეში.

ბუნების გუგარის აზნაუ- რობის წინაშე აღმოსავლეთისა

აზნაურობის კანონი აღჩვენა დაი-
წერა ამ წლის 1-ს მაისს და უფლის
შეპყრობის სახის თვის წინათ, ესე
ნაშრომის თანაგებას.

ამის გამო ვალად ვრაც მოვარდნო
უხალთი და აზნაურობის საზოგადო-
ბის წევრთა, რომ მხედველობაში იმონი-
ონ ყოველთავე კანონები, რომლითაც
დაწესებულია ვალდებულება და პასუხის
გება ყოველთა, მონაწილეობაზე და
შეძრვად მუსლი მისამ ტომის, აღ-

ჩვენი უბედური მწიგნობრობა ამ საუ- კუნეში. *)

კაპიტა ადამიანი. მათობა ილ. შავკა-
ციასა. გამოცემული მ. ბეთანიშვილისაგან.
პეტერბურგი, 1869 წ. **)

„მაჰ, სოფელი, რამიგანხარ, რას გვამრუ-
ნებ, რა ზნე გვირსა!...“

შოთა რუსთველი
პრეცი ამროს ჩემს წინაშე ჩვენი ცხოვრება
რად იყო უფრო და მხოლოდ ამოვბა...“

ბ. ბარათაშვილი

ბამბაჯა ის წიგნი, რომელშიაც ქართველი
თავით-მხედრისა სჩანს როგორც სარკეში;
საუკუნოები რომ გავიდეს და ვისმეს სურდეს
ქართველი და იმის ცხოვრება წარმოადგი-
ნოს. — მარტო წაიკითხოს ამ წიგნსა და საკ-
მაია. ილ. შავკაციამ რომ გამოვიდა სალიტე-
რატურულ ასარგებლად, საკმაოდ ლამაზს კი-
დეც და აქვს კიდევ, მაგრამ არც მომხრე-
ვება და არც მოწინააღმდეგება არ იცოდნენ
როგანათ ან რისთვისა ზღვადენენ ტალახში
და ან რათაცემდნენ თავიანსა და გუნდარსკს
რათ უკმდეგდნენ; გაუგებრად ნახის მისდევ-
ნენ და რასაც ერთი დაიბრავლებდა, როგო-
რც ხშირად მოხდება ხოლმე, სხვანიც ბანს

*) ეს სტატია მოვიდა რედაქციას მიწვენიდგან
თავის თანამშრომლისაგან. თუმცა რედაქცია მწე-
ლად დაეთანხმება პატივცემულ ავტორს ზოგიერთი ჩვე-
ნი მწერლების დაუხსნაზე და ზოგიერთი კერძო მო-
საზრებაზე, მაგრამ მაინც დიდს სიამოვნებით ბეჭდას
თავის გაზეთში ამ სტატიას, მით უფრო რომ ის (სტა-
ტია) პირველად შეეხება ძლიერ საინტერესო, მა-
გრამ ჯერ გაუგებელი, საგნებსა. იქნება ამ სტატიამ
საუკუნო იანვარს ვერ დაუხსნა და ასწავლოს ზო-
გიერთი ჩვენი მწერლები და ლიტერატურის ნაწარმოე-
ბი; გაზეთისთვის დაწერილს მოკლე სტატიას ეს არც
მოეთხოვება; იმას მაინც იქნ, რომ აღიარეს ამ საგანზე
საგან: შეიძლება ამ სტატიის გამო გამო-
მდენ შემდგომ ისეთი პირები, რომელთაც მოკი-
ლან ხელი ჩვენი ლიტერატურის განხილვისა და უფ-
რო საუფლებლო განხილვან; ეს, იმედია, ყველას-
თვის სანატრელი და სასარგებლო იქნება. — სტატიის
შედეგად გაზეთის ხელს ქმნი მოჩვენა.

რედ.
*) შემართად დიდი მადლობის ღირსია თ. მ. ზ.
შავკაცი, რომლის ხარჯითაც დაბეჭდა ეს წიგნი და
აუფრე უფ. მიხეილ ბეთანიშვილი, რომელმაც თავს-
იღო ამის გამოცემა.

ჩვენი სამსახურის დეპუტატისა: 34—37;
52, 54, 74—78; 80—84, 87, 88, 94—96,
101—105, 117, 121, 122, 135 და 138; და
მითხუთავთ ტომისა: 1959, 1961, 1965—
1967.

შინაგანი ცნობები.

ჩვენ გავიგონეთ, რომ „საქალებო კურ-
სები“ თელითში, რომელთავე გარეშე მიზე-
ზებისა გამო, დანაირებ დროზე ვერ გაიძარ-
თებია; ამ საქმის დაწყებთა იმედი აქვთ,
რომ თებერვალში დაიწყებენ კურსების კით-
ხვასა. ამ ჟამად 30 ქალზე მეტს განუცხადე-
ბია სურვილი კურსების სმენისა.

— „საქაზში“ იწერებან ახალციხიდან
და მსურვეთიდან, რომ ამ ქალაქებში ძალი-
ან თფილი ზამთარი დგასო. მსურვეთიდან
არის ამას გარდა ცნობა, რომ პური გაძი-
ვრებულია იქ. ასე რომ გირვანკა სიმინდის
ფევილში არეული პური ღირს თურმე 5 კა-
პეკათ და ხანდისხან ამ ფასათაც ძნელი სა-
შოვარი არისო.

მისცემდნენ; თითონაც არ ეყურებოდან რა
უნდა ეთქვით ამითი. — შხლა სისხლმა დაიდუ-
ლა, სიხვე გამოდგინდა და გაუგებარი ქებაც
და ძაგებაც მოსწყინდა; იყაყანეს — იყაყანეს
და დასდუმდნენ, როგორც ქართველების რი-
გია; თვითონ შავკაციამც კი ჩრდილს შეეფარა,
იმის ამყოლი გუნდი კი დარჩა პირდა-
ღებული ასე რა წყალმუხ; — მარტო წინამ-
ძლიოს წარმოთქმულს სიტყვებს კიდევ იმე-
ორებენ, აფორიზმებთ მოჰყაიეთ საღმრთო
წერილის სიტყვებსავე და ამ გვარად პოე-
ტის ფრთის ქვეშ ამოთარებულნი ეს ახლო-
ამოლიტულინი მწერლები, სეინტრსადელი ანუ
სოკრასეთი წიგნის შემდეგ, უხვად აფეკვენ
ცხელ ცრემლსა; თვითონ ვგალობ „მოთხ-
რობებში“ (ამ პირ „შეუბნებლად“ მგლობნე-
ლებში“ ამ სტატიის მწერალსაც უხვი უდგას).
ღვთის წინაშე, თითონ მოძღვარიც კი (ილ.
შავკაციამ) არ არის თავისუფალი თავის თხზუ-
ლებებში „ბებიური გულჩილობისა და გულ-
მტკინეულობისაგან“; ამას ეტყვიან სენტი-
მენტალურ, ანუ ჩვენ ენაზე, ასე ეთ-
ქვით „ცინგლიანობით პოეზიას“,
რომელიც ყოველ წუთში ქვი თინ ებსურა-
ნების მქადაგებულსავეთ. — ასე შუაგანზე
და რაღაც გამოუკლებელ ლიტერატურულ
მიმართულებაში გაუშვა ილ. შავკაციამ (თე-
თონ თავისი პოეზიის ხასიათიც ვერ გამოი-
ჩინა ცხადთ) თავისი მტერი და გზის უტო-
ლელი, მაგრამ ერთგული ლაშკარი, რომლის
დროშიც ასე მამასურად ეჭირა და უძღოდა
წინა, (თუმცა, საუბედუროთ, მარტო ერთ-
ორ წელიწადს), და თავისი უკუდგომით და-
ბეჭდა ძველი, მაგრამ ყოველთვის ახალი
ქმნილობა, რომ „პოეტი თავის ხალხს
ნამდვილი შევილია“....

რაც უნდა იყოს, ნათქვამია „ნაბიჭვარსაც
მონათელა უნდაო.“ — ჩვენი ლიტერატურის
ცხლანდელ მდგომარებას და ილ. შავკაციის
პოეზიის კილოს რიგვანთ ვერ გავიგებთ,
ვერც იმის მნიშვნელობას ჩვენ დროსთვის,
თუ თვლით არ გადავავლებთ ჩვენ ლიტერა-
ტურასა ამ საუკუნის განმავლობაში, რომე-
ლიც ბევრით განირჩევა წინა ჩვენი ისტორიის
საუკუნოებისაგან თავის ხასიათით ან, უფრო
სწორად რომ ვთქვათ, უხასიათობით,
ცხრაწევნაობით. მაგრამ ჯერ ნება მო-
მეციეთ აქვე ვთქვა ორიოდ სიტყვა იმაზე,
თუ რა უნდა ექონიოთ სახეში საზოგადოთ
ლიტერატურის დაფასებაში და კრიტიკულ
განხილვაში *)

*) ამ კრიტიკულ განხილვაში მე მაქვს სახეში
უხედავად ლესინგის და ტენის პაზრები ლიტერატურულ

— მრეწილად იწერებან „საქაზში“, რომ იქაურ
სომხებს ამ ზამთრის განმავლობაში საბი წარმოდგენა
გაუმართავთ თავის ენაზე. ამ წარმოდგენებს ბევრი
სიამოვნება მიუცია საზოგადოებისათვის და სარგებლო-
ბა სომხური სასწავლებლებისათვის.

რუსეთის აზნაუ.

— გაზეთი „მართებლობის უწყება“ გვა-
ცნობებს, რომ ქურკის გუბერნიის საზოგა-
დობას დაუნიშნავს წელიწადში 45,000 მან.
სახალხო განათლებისათვის.

— 5 ოქტომბრის გაიხსნა მოსკოვის მე 2
გიმნაზიაში საქალებო კურსები, თითქმის
ბეთი, როგორც ჩვენ მოველით თელი-
სში. — ამას გარდა ამ მოკლე ხანში მოსკოვის
დუმას ჰსურს გამართოს 40 სახალხო სკოლა,
სადაც მარტო კვირაობით იქნება ხოლმე სწა-
ვლა.

— შინაგანი აღწერილობით, პეტერბურგში ირიც-
ხება ახლა 650,000 მცხოვრები. 1864 წ. იყო სულ
530,000 მცხოვრები.

ლიტერატურა უნდა იყოს ნაციონალ-
ურ; იმ ხალხის სული და გული, აზ-
რისა და გრძნობის ჩვეულებებისა და ადრისი,
იმის მწიგნობრად და კილოზად გამოხატ-
ველი, რომელმაც (ე. ი. ხალხმა) ეს ლიტე-
რატურა წარმოშობა; ერთი სიტყვით, ლიტე-
რატურაში უნდა სჩანდეს ნამდვილი სახე
ხალხისა, რომელსაც ეკუთვნის; რამდენათაც
თხზულება უფრო ნაციონალური, იმდენათ
უფრო ღირს ღირსება აქვს: ხელოვნება-
შიაც მალა სდგას და სარგებლობის
მოტანაშიაც. ამევე დროს ნამდვილ-ნაციონ-
ალური თხზულებები არამთუ ცალკე ხალხს,
ან კაცობრიობას არ ეკუთვნიან და არ შეე-
ხებიან, არამედ რომელსაც თხზუ-
ლებას მამინ ექმნება კოსმოპოლი-
ტური, საზოგადო მსოფლიო კა-
ცობრიული ინტერესი, რომელსაც
ნამდვილი ნაციონალიზმი ურჩევს;
არ შეიძლება დიდი კოსმოპოლიტური თხზუ-
ლება, იმევე დროს ნაციონალურიც არ იყოს;
საკმაო შემოვთავლოთ მარტო სახელები იმ
მსოფლიო გენოს პოეტებისა, რომლების
თხზულებაშიაც პირველათ იმათი სამშობლო,
ხალხი და მამული სჩანს და მერე მთელი
ქვეყანა მტერი, ღანტე, შექსპირი, მტე;
რომლების თხზულებებშიაც ისე საკვირველის
სინამდვილით და სიხვედრით სჩანს იმ ხალხ-
ების სახეები, რომელთაც პოეტები ეკუთვნიან
(ბერძენები, იტალიელები, ანგლიელები, ნემე-
ციები) და იმევე დროს გამოხატვენ საზოგა-
დოთ კაცობრიობას, ხალხებს და თვითოველ
ადამიანს სადაც და როდისაც უნდა იყოს
და ყოფილიყო ნაციონალური თვისება არა-
მთუ არ უშლის კოსმოპოლიტურ თვისებასა,
არამედ უფროდ ეს მყოფლებელია: თხზუ-
ლება, რომელსაც არაიანა ჰყავს სახეში, არც
არაიანს ეკუთვნის, და ყველას ყოლა — არ
ყოლას უდრის.

მწიგნობრული ანუ მწერლობითი პოეზია
არის მობაძე და შეეხება ბუნებითი
ანუ ზებირ — სიტყვაობითი პოეზიისა; ისინი
მხოლოდ იმითი განირჩევიან, რომ ხელოვნე-
ბითი პოეზია უფრო შემოშეხებულია, დახე-
ლოვნებულია გამოცდილებისა, სწავლისა
და მეცნიერების ნათლით, უფრო გამწვინე-
რებული და გაბრწყინებულია; — როგორც
პოეზიის ისე საზოგადოთ მთელი ხელოვნე-
ბის დანიშნულება ეს არის; მამა სადამე თუ
რომ უნდა, რომ პოეზია უკეთესად ასრულე-
ბდეს თავის დანიშნულებას და მოთხოვნი-

ესტეტიკურ თვორაზედ; — როგორც უკეთესი კრიტიკო-
სებისა, რომელნიც უმთავრეს აზრებში თანხმანი არიან,

— მოსკოვის უწყებაებში სწერენ: „მარშან
ზამთარს პეტერბურგის უნივერსიტეტში არე-
ულობის დროს სტუდენტების ერთი მოთავე-
თაგანი და წამქვებელი იყო ენლაც ნეჩაე-
ვი. პრეულობის მომდენნი დამნაშავეები
დაიჭრეს და დასაჯეს; მხოლოდ ეს ნეჩაევი
გარდარჩა: ის გაიქცა საშხლვარს გარეთ და
შენევაში ამოჰყო თავისადაც დაბეჭდა პროკლა-
მაცია, რომელშიაც გამოაცხადა, რომ ეთომ
ის პეტრე პავლეს ციხიდან გააართლიყოს.
ახლა ამობენ, რომ ეს ნეჩაევი ისევე გამო-
ჩენილა ასპარეზზე, მაგრამ სხე როგ გარემო-
ებათა შორის: ამობენ ის დაბრუნებულთათვის
საყვარელ სამშობლოში. ჩვენ გვწერენ პეტერ-
ბურგიდან: „მარშან აგვისტოში აქ გამოვიდა
პროკლამაცია რუსულ ენაზედ დაბეჭდილი
შენევაში, სახელად: „რევოლუციის დასაწყისი“. —
ამ პროკლამაციაში რუსის ემიგრანტებს მოი-
წვევენ რუსეთში; მხოლოდ ზოგიერთ საპა-
ტიო ემიგრანტებს, — მაგ. ბერცენს, ბაკუნინს
და სხ. აქვთ ნება სადაც სურთ, იქ იყვნენ.
შემოდგომაზე გამოვიდა მეორე პროკლამაცია,
რომელზედაც იმ დროს უცხოქვეყნელ გა-

ლებას როგორც ნაციონალურს, არგე-
თევი მიბაძვითსა, უნდა მტკიცეთ დამყარ-
ებული იყოს ნამდვილი ხალხის საფუძველ-
ზედ, ამოსული უნდა იყოს იმ ნიადაგზედ,
რომელსაც ეკუთვნის, შტოებს ცხოველი კავ-
შირი უნდა ჰქონდეთ ფესვებთან და არ უნდა
იყვნენ თვლის მოსატყუებლათ პარლამენტის
დაფები და იტალიის ლომონები არხანგელის
გუბერნიისაში ჩარკობილი, როგორც ხშირათ
მოხდება ხოლმე შევლა გვარი პოეზია (ლი-
რიკული, ეპიკური და დრამატული), არის
ხალხის პოეზიაშიაც, როგორც ნამდვილ
ცხოვრებაში: ბუნებითი ლექსიცა (ლირიკა)
ბუნებითი მოთხრობაცა (ეპიკა) და
ბუნებითი ბრძოლა ცა თავის ნებასთან,
ენებთან და გარემოებებთან (დრამა); — და
ხელოვნებითი პოეზია ლირიკა, ეპიკა და დრა-
მა, ნამდვილ ნაციონალური იქნება
მაშინ, როდესაც საძირკელათ ხალხის
ბუნებითი პოეზია პოეზია ექმნება და არ
შესთხვავს პოეტი შესხმასა ბუნებლის
ენისაგან მომზადებულ საქმელზედ, რომელ-
საც ხალხი სიხმარშიაც ვერ ნახავს და დრო
არა აქვს ამისთანა ტუტუტობაზედ ირცენობს.
ამ პირობების და შერაობების შემდეგ შეუ-
დგები პირდაპირ ლიტერატურის განხილვასა,
რომელსაც დაეყობ ვერ იცოდებათ და
შეეხები მარტო ამ პირობების ბელ-
დებს და დროში სმატარებებს;
დანარჩენის ვრცლათ განხილვას მივანდობ
და მოვიწვევ იმთ, ეინც ამ საქმეში (მწერ-
ლობაში) კიდევ შესულნი არიან და მამა
სადამე ჩვენი ხალხის ლიტერატურა და ცხო-
ვრება უფრო დაახლოვებით იციან.

ჩვენ შეეხებით უმეტესად თხზულების ლი-
ტერატურულ ღირსებასა, ე. ი. ენის სიმდი-
რესა, გარეგანი ესტეტიკური ფორმის სისრუ-
ლესა, გრძნობისა და ჰარმონის სიღრმესა და ძა-
ლასა, — თვითონ საზოგადოებას კი იმდენათ
შეეხებით, რამდენათაც ეს შესაძლო იქნება.
ჩვენი ლიტერატურა ამ საუკუნეში, თავის
პოეზიის ხასიათის და მიმართულების გვარად,
შეიძლება გაიყოს სამი კერძო დას; პირ-
ველ პერიოდს შეადგენს ა) ალექსანდრე
შავკაციამ, ბ) ბესარიონ შაბაშვილი და
ამ გვარებითა, მეორეს ბ) ბიორგო მრის-
თავი ანტონოვი და სხვ. მესამეს გ) ილია
შავკაციამ ა. წერეთლით და სხვ.

ა.
მეტწმუნთ, იმანო, მგრძობელობა სჯობს
ყოველთ ნიჭთა ცით მოველნიოთ,
ბონებასაც და ნებასაც ის ასულდგმულს,
ა. შავკაციამ.

„უფროსი“ სწორედ და რომელია მოხსენებულთა რუსეთის რევოლუციის მტრები, რომელნიც უნდა დაიხილნენ... ჩვენ გვაცნობებენ აგრეთვე, რომ მართლაც, ამ პროკლამაციების შემდეგ, რამდენიმე ემიგრანტები მოსულან პეტერბურგში და იმათ რიცხვში წეჩაიციც. ეს კიდევ არაფერი: ამობენ, რომ წეჩაიცი ახლა აქ მოსკოვში ბრძანდებოდა და აქ მოქმედებდა.

სახელმწიფო ჩიხეში არის ახლა, „Современныя Известія“ — სიტყვით, მოლაპარაკება იმაზე რომ სახალხო შკოლების მასწავლებლები გაათავისუფლონ სალდათად გავწევინავენ.

ზაზ. „Вѣсть“-ში სწორედ, რომ ახლად დამოწმებული მსურისტანის მხარეში ზოგიერთი რუსები ჩაის ხის გაშენებას აპირებენ; ჩაის ვაჭრებს იმედი აქვთ, რომ უფოთო იგარებენ და გაიხარებენ მსურისტანში ჩაის ხე, რადგან იქ ისეთივე ჰავა და ნიადაგი, როგორც ჩინეთში, საიდანაც გამოაქვთ ხალხმე ახლა ჩაი.

„მოსკოვის“ „წყ“-ის სიტყვით, ჩრდილოეთ-დასავლეთის მხარეში სამხ. ხურში მყოფს რუსებს მიეცემათ დამატებითი ჯამაგირი მინისტრების პამიტეტის გარდაწყვეტილებით.

მარშაუში (პოლშაში) დაატესადეს ამ მოკლე დროში ერთი აფიკარი სტაჟიარსკა, რომელსაც რაღაც საეკვი ქალაქები უნახეს. „მოსკოვის მახეთში“ იწერებინ ახლა, რომ სტაჟიარსკის გარდა ზოგიერთი სხვა პირებიც დაუტესადებინათ. იმათ აბრალდებენ კავშირის ქონას პოლშის ნაციონალურ პარტიასთან, რომელიც მოქმედებს ბალიციაში.

„გრძობა არის სულველადფერი!“ (Gefühl ist alles!)

მეტე — „შა უს ტ“
ა. შვეკაძე და იმის მბაძენი ამ საუკუნეში, რომლებიც ჩვენი ლიტერატურის პირველ პერიოდს შეადგენენ, გამოხატენ თავიანთ პოეზიის იმ გვარ ხასიათსა, ანუ მიმართულებასა, რომელსაც ანაკრონული ანუ პერიოდიკული ჰქვიათ ლიტერატურაში და რომელიც უმეტესად სამღერ, სამხარულო და სატრფო საგნებზედ ლექსობს; — აზრათა აქვს კაცს მძიმე სიცოცხლის უღელი შეუშუსტუქოს და მხარული ლექსით ციოთ და დაეიწყოს „სოფელი მოქალაქე“; დამღერის მშვენიერ საგნებს, რომლებსაც ან უს სულ ბუნება, ან ადამიანები წარმოადგენენ, მაგ. ვარდს, ლეონოს, დილა-სალამოს, მთვარეს, ამომავალ და ჩამავალ მზესა, მოჩუხჩუხე წყაროსა, იადონსა და ბუღბუღოსა (ეს ორი სახელი ერთი სპარსული და მეორე ბერძნულია, ერთი და იგივე ფრინველის სახელია კი არის) და სხვებს თვით უმანკო, ტურფა და ქალწულოვან საგნებს; აგრეთვე რასაკვირველია შევლადებს სიყვარულს, ქალებს და სხვ. ამ გვარი კილო ლექსების ადრეც იყო ჩვენში, როგორც საზოგადოებრივ მეზობლებს აზრის განათლებულ ხალხებში, მაგრამ უმეტეს განბრწყინებულ და დაქნილს ეხედეთ ამ საუკუნის დამღერში, როდესაც ალ. შვეკაძის კალმით ამ გვარმა ლექსებმა უმაღლეს ხელოვნების ხარისხს მიაღწიეს; დრო იყო თუ არა ტურფა-სისინოზულ მოთქმისა ამას მითხვებულს მივანდობ; საკვირველი ეს არის, რომ აქაც ქართველმა კაცმა თავის საკუთარი თვისება გამოიჩინა: როდესაც ბედის ჩარხი უკუდგება დაუბრუნდება, ის მაშინ „წითელ ნიუფას“ მოუჯდება და ძალიან ზარფულს გაიხურებს, ამასთანავე, რასაკვირველია, მოჰყვება იმ გვარ მხიარულ საღმრთო-სასწაულო კილოზედ ლინისა — გიგანება ამისთანა ბედნიერი კაცი ქვეყანაზედ არ არისო. — ამ გვარად ჩვენ ხასიათს გამოხატავს პირველი პერიოდი ჩვენი ლიტერატურისა, რომლის უკეთესა წარმომადგენელი და წინამძღოლი არის ალ. შვეკაძე. მითონ ამეც მოძღვარმა დამღერა ბესარიონ შაბაშვილითურთ თითქმის ყველა იმ ტურფა კილოებზედ და საგნებზედ, რომლებიც ზემოთ ჩამოვთვალეთ, მაგ. ლხინზედ და ლეონოზედ.

მარტველ და ბუღბუღულზედ ბესარ. შაბაშვი. *)

„დროშის“ კორესპონდენცია სოფ. დიდიდას.

მე მსურს ეაცნობო მკითხველს ერთი სასიამოვნო ანბანი: დიდიდასში, სადაც დიდხანს არ არის რაც მოვედი, სასოფლო შკოლაა გახსნილი. — შენობა მოთავსებულია ეკლესიის გაღვივებაში; შკოლა ორ ოთახით განიყოფება: — ერთი მოზილი ოთახი თვითონ სასწავლებელია, მეორე კი, იმაზე უფრო მომცრო, არის საყარულო და სასოფლო სასამართლო. ჩვენი სიღარიბისა დაგვარად შკოლა კარგათ არის მოწყობილი: გარედან და შიგნიდან როგორც სასწავლებელის ოთახი, ისე მეორეც გალესილია გაჯით. შკოლის ოთახში მაღლა ლამაზა აკრავს — ძირს კი, ნაცვლათ იატაკისა, აფური აგია. ხუთი კარგა მოზილი ფანჯარა საკმაოდ ანათებენ შკოლასა. შიგ სასწავლებელში ერთი ლამაზი ბუხარია, სამი კლასის სკაში დგას და შუაში მასწავლებლის სტალი თაღისი სკამითა; სასწავლებლის ოთახში ნიადაგ დილითა და საღამოთი ცეცხლი ანთია და ძალიანაც თვითა. მარტო ერთი ეს უკანასკნელი გარემოება თითქმის საკმაოა, რომ გლეხის შეილებმა სასწავლებელში ხალიხიანთ იარონ.

სულ ოთხი თვეა, რაც ეს შკოლა არსებობს დიდიდასში; ესლა ამ სასწავლებელში ოცდა სამი, თუ მეტი გლეხის ყმაწვილები სწავლობენ. მასწავლებლათ თითონ აქაური მღვდლები არიან. მწერთმა უშველას ამთ, ძალიან პატიოსნათ ირჯებიან. ამ წინაზე (ზნ ოკტომბერს) აქ ეკლესია აკურთხა ყოველად უსამღვდელოესობამ საქართველოს მგზარხობა; იმან სხვათა შორის, ნახა ეს სასწავლებელიც და დღათ დაუმაძღა ამ სოფლის მღვდლებსა, რომ ესე კარგი სასწავლებელი გაგიმართათო.

ბუღბუღული მწუხარობს, ვარდი შემომწვარია.

ნარბო გზაგნის წამლისთვის, თუმცადა მკურნალია, ჰკადრე ჩემმაგირად სიტყვა შესაბრალოა, რა მოგშობდი მუნდგან ვარ ესთვი, ეშხით მთვრალია;

„თუ კუშობას ხელსა ჰყოფ, მამ მიჯნური მწყურალია;

„თითონ იას დ.სახის, მიხილი ფერ მკრთალია *)

მაგრამ უსულთა ფიზიკურ ბუნებაზედ მაგდენი არ არის ლექსად ნათქვამი, როგორც ადამიანებზედ, იმათ გრძობაზედ, რომლებიც თითქმის მარტო ერთი სქესის გრძობას და მიღრეკილებას მერობისადაც, ქალისა და ვაჟის ერთმანერთთან ტრფილს, შეიცავენ და თვით უსულთა და უგონო საგნებს თუ დამღერის პოეტა, მაშინაც კი „მიჯნურები“ ჰყავს სახეში, იმათ ადარებს საყვარლებს და ალღევირიოლათ, იგავითა ხატავს ქალისა და ვაჟის ტრფილბასა. ამ გვარი მნიშვნელობა აქვს ყველა ლექსსა: „შანი შაშენი (ე. ი. მიჯნურები, ან სიყვარულზედ მგლოვიარე კვლუცები) შავს გალიას შემსხარნი (ე. ი. კარგ გამოკეტელი სახლში, დამწყვედელი), რომლებსაც მეტი ილაჯი არა აქვთ, უნდა „სუფთად ხმობდნენ, ხმა ლარბად სტინანდენ (მეს. შაბ.) რომ ამითი მაინც გაიქარონ თავიანთ მიჯნურობის აღზნებული ტრფილბა და სატუსალო გალია ცოტათ მაინც დაეიწყდეთ... ამ გვარსავე ჰპირს გამოხატამს ლექსი: „სევდის ბაღს“ შეველ შენაღონები, მოკრეფად მსურდა ვარდის კონები, (ბ. შაბ.) და სხვ... ნუ გვგონებთ, რასაკვირველია, რომ აქ „სევდის ბაღი“ დიდ სამოქალაქო სევდს შეადგენდეს, — არა თურმე ეს ვაჭბატონი, რომ შებანებულა „სევდის ბაღში“ (ეთქეთა, სახლში სადაც ტურფა, ცოლი ან სხვა გვარი მიჯნური ჰყავდა) ვარდის კონების მოსაქრეფად“, ე. ი. ორიადე კაცის გულისთვის, ვარდს შეურისხავს თავმომწონები და ისარი უტყვარცნია დასამონები“, რომელსაც სალალამათი კაცისთვის თითქოს დამბლა დაუცია, ჩივის „სრულად მიმიღო ყოველი დრო“.

ჩამდინათა შესაძლო იყო, რედაქციამ შესწორა ზოგიერთი უნებლიე შეცდომები აბტორისა.

მითუვი ორიად სიტყვას იმაზე, თუ როგორ ასწავლიან ამ ახალ სასწავლებელში ბატარა გლეხის შეილებსა. აქ ალაგი არა აქვს არც როზეს, არც დაჩოქებასა და არც სხვა უწინდელი შკოლების ჩასაგონებელ და გასაწვრთნელ საშუალებებსა. წინააღმდეგ ამისა მღვდლები დარბებთა და ტკბილი სიტყვებით ცდილობენ მოსწავლეების წინ წაწევას სწავლაში და ზნეობაში. შესანიშნავია, რომ ათი და თორმეტი წლის ბიჭებთ შორის ამ შკოლაში სწავლობენ აგრეთვე ოცისა და ოცდა ორის წლის ჰბუყებიც. ამათ ისე მოუწადინათ წიგნის სწავლა, რომ ცოტახნის განმავლობაში კარგი ქართული წერა და კითხვა უსწავლიათ.

თითონ მასწავლებელნიც ძალიან მოწადინებულნი არიან თავიანთ მოწაფეების წარმატებაზე. ეს იმათი წადილი, როგორც მე შევნიშნე, არ წარმოსდგება ანგართ მოყვარეობიდან და პატივის-მოყვარეობიდან, არამედ ის მომდინარეობს იქიდან, რომ, ცოტათ თუ ბევრათ, ისენი გრძობენ თავიანთ თანამდებობის ღირსებას და დანიშნულებას. მე არა ერთხელ გამიგონია იმათგან, რომ „ჩვენ საქმეს ყოველთვის პატიოსნათ აღვასრულებთა და, თუნდ დავგიმადლოს ვინმემ, თუნდ არაო, ჩვენ ამას არ დავსდევთა, მხოლოდ ის კა კარგა ვეცით, რომ ეს საქმე დთვისთვინაც და კაცისთვისაც მოსაწონიაო“. ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ მთავრობა უფლებებს არა ჰყოფს დიდმელ მღვდლების შრომას და დააჯილოდებს იმათ ღირსეულად. მე გამიგონია, რომ ზოგიერთ მღვდელს აბარიათ ორიადე გლეხის შეილები სასწავლებლად, მაგრამ, როგორც შემიტყვია, სულისა და გონების საზრდას მაგიერათ, ისინი ღებულობენ თავიანთ მასწავლებლებისაგან მხოლოდ სინები“.

რადგან ერთი კარგათ წაწერება ცხვირში ფეხბრუნდება, უთუთათ რაღაც დავიწყებული მუხანათობა მოუგონებია „მითხრა, იფიქრე გულს ნაქონები, მისთვის იქნები დასაყვენები“... ამას თავის შეცოდება და ლაღატი ვერ მოუგონია, თუ მოგონება არა სდომებია, დაყვედრებული და ცილ დაწამებული, უბრალოთ დამწვარი ალოლი სული თვის აბრალებს გვერ მიხევი მახვილ-განაწონები, მისთვის შევიქნე ცრამელთა ფონები „როგორც ყველა გულჩივილი და გულწრფელი, მოხერხებული მიჯნურის ადამი და წესია, მერე რასაკვირველია, მერეგება მოხდებოდა. — ამ გვარად ტურფა მცენარეების სახით ტურფა ცხოველების გულის ცხოვრება არის წარმოდგენილი იგავითა. შევეე ახსენება და გამარტება ყველა ამ გვარი ლექსი ამ პერიოდისა: თუ მტრედი მტრედს (დედალ-მამალი) „შაღულუნებს, თუ იადონი და ბუღბუღული მოსტყვამენ, შაშვი შაშვის შესტყვამენ, მწყერი მწყერს შეტყურებებს და ბუღბუღული ვარდს შეწყვეს, — ეს უნდა მაშინვე იფიქროთ, რომ მაშინ უფრო უბუნბულო ორფეხიანი ცხოველი, რომელსაც ადამიანი ჰქვიათ“ ჰყავს პოეტს სახეში.

როგორც საგნები ამ პერიოდის ლექსების „საღობრო“ შესატყვარი და სამღერნი არიან, ცოტათაც არ შეეხებიან და არ გამოხატავენ იმ ხალხის ბედ-იღბალსა, სადაც დაბადებულნი არიან, — აგრეთვე ამ ლექსების ენაც ისეთივე მწიგნობრულია, შედგენილი, შეთხზული და არა ნამდვილი ხალხის სულისა და გულისა, საკუთარი ხსიათისაგან წარმოშობილი, ხალხის ლექსებზედ და სიმღერაზედ დაფუძნებული, — ერთი სიტყვით ამ ლექსთ წყობასა ნაციონალური კილო არა აქვს. ქართული სული არ უღვას. — შევეტეს ნაწილი ლექსებისა ფერმკრთალი და სუსტი მიბ ძეა არის სპარსული ლექსებისა, როგორც სიმღერის კილოთი, აგრეთვე ლექსთ-წყობის შნათი და საგნებითაც, რომლებზედაც ლექსები არიან გამოთქმულნი. ჩვენს ქართულს ლექსთ წყობაში ადრევე იყო ხმარებული და გავრცელებული შნათი შნათისაგან მოსწავლეობით „შარია“, რომლითაც არის დაწერილი იმის შემეხვის ტყაოსანი“. აგრეთვე „ჩახრუხაული“ ანუ „პისტაკ-ჟურნი“, რომლითაც არიან დაწერილი „შაღვლისა და წარმონების პოემები. საზოგადოათ ამ გვარო ლექსთ წყობა უფრო პოემებისა და მოთხრობებისა არის, მაგ.

შენ, გონიერი, გულის ხმერა, ფეხი მწერა, მევემ ძლიერა.

ღებსა და ყურების წიწქანას... მინისა... ოსტატები მაინცა და მაინც თავის გასამრჯელოს-ჯამაგირს კიდევ იღებენ. „ზოგი რჩეობოდა ბედითა, ზოგი ვერც შეკირვებთათა... სწორათ ამ ხალხს ახლომია ეს ანდაზა. მაღლობა ღმერთსა! დიდიდასში ხომ ამ გვარი არ არის რა და იმედიც უნდა გექონდეს, რომ არც შემდეგში იქნება. ისეთი სასწავლებელი, როგორც დიდიდასში, ნიადაგ წინ წავა; მე ასე ვფიქრობ, იმიტომ რომ ამ შკოლის მასწავლებელნი არ დავებენ არა ვითარ და ჯილდოებსა და ქების შესხმას; ისინი არიან გაღვივებულნი ერთი წრფელი ჰპირისაგან რომ დასრულონ თავიანთ დანიშნულებას რასაკვირველია ამ გვარი გრძობა ამათში ძალიან ძნელათ გაქრება; მაშინ, როდესაც ის მღვდელი, გინდა ერთი, რომლის მოქმედებასაც აქვს საფუძვლათ მხოლოდ ერთი პატივის-მოყვარეობა ან ანგართ-მოყვარეობა, დიდხანს ვერ განაგრძებთ თავის საქმიანობას და მალე დაეშვება. —

მამარობითი სქესის ყმაწვილების სასწავლებელს გარდა, დიდიდასში არის ქალების სასწავლებელიც; ამ სასწავლებელს ჯერ სახლი არ აქვს. ამ შკოლის ზედამხედველებათ არიან მღვდლები და მასწავლებლათ კი ერთი ხან-მასული დედაკაცია, რომელსაც ძალიან კარგ იცის ხელსაქმე და ქართული წიგნი. ეს დედაკაცი იმ ქალებს ასწავლის თავის საკუთარ სახლში. შრომის ფასს ბევრს არ იღებს, — სე რომ იმ პატარა ქალებს — (მოსწავლეების) ქმრე მარტო საოსტატოს მოატხოვს (რომელიც რეგულარულად არ აღემატება) მაშინ დედასაც გათხოვდებიან და ეს ქალი იმათ ქარწილში დაესწრება. — რიცხვი იმ ქალებისა ეხლა ოცზე მეტია, აქამდინ კი მარტო ოცი იყო.

წიგნთან ხელსაქმესაცა სწავლობენ. — ამ არ შეიძლება პატივის-ცემით რომ არ მოვი-

მიუხდომელო, მიუწდომელო, მიუთხრობელო, წრფელ საბირო...

ჩახრუხაძისა:

თამარ წყნარი, შესაწყნარი, ხმა ნარნარი, პირმოტარი;

მზე მინარი, საინარი, წყალი მოქნარი, მომდინარი...

„ჩამიკოსაც“ ძალიან ხშირათა ხმარობდნენ; მეტად რ ხშირათ შეეხებდით ეკლესიებზედ და ხატებზედ ზედ წარწერებსა იამბიკოთი გამოთქმულსა; ეს იყო უფრო საღმრთო პოეზიის ლექსთ-წყობა, მაგ. ცასა ცათსა დამწყები ღმერთ-მთავრობა, ძე საუკუნობს პირველი და ყვალადი, სულთან ღვთისმან სრულ ჰყო არ მოქმედებდა... „წარჩინე გვარი ლექსწყობისა კი უფრო ბოლო დროს არის ჩვენში შემოღებული, მაგ. „წყობილი“, „ბაითი“, „მუხამაზა“, „თეჯლისი“, „მუსთაზადი“ და „გაფი“; — ზოგიერთი ამ გვარ ლექსებისა წარსული საუკუნის ბოლოს შემოიღეს ჩვენში და ამ საუკუნის დამდეგში ალ. შვეკაძემ — ჩვენი პოეზიის იმ დროს ელჩმა, ხელოვნების უმაღლეს სისრულეში მოიყვანა; თუმც მწიგნობრული ენითა სწერდა, მაგრამ ეს მწიგნობრული ენა საკვირველას ძალითა ხატავს აღმოსავლეთის კაცს მგზნებარე გრძობათა და ტრფილების ძალასა. — მსეც უნდა ეთქვათ, რომ ეს მუღამ-სიყვარულზედ“ და „სიკეკლუცებელ“ მომართული სიმები დასძახიან ყოველთვის უმაღლესს, უმანკო, ქალწულოვან, ნახ და კეთილ-შობილთურ კილოზედ, თავის დღეში იმის (ანუ იმათ, მთელი იმ პერიოდის მოღვესების) ლექსი არ დაეშვება ცინიზმადინ, იმ მდაბალ კილომდინ, სადაც პოეზია ანუ ნამდვილი ადამიანური გრძობა თავდება და საიდგანაც დაიწყება მეფობა პირუტყული აღმგროსა და ენებათ მოქმედებისა, როგორც ხშირად მოხდება ხოლოდ ფანტაზია-გაუთუქებულ უნიკო პოეტებში, რომლებსაც წელი არ მოსდევთ, რომ ნამდვილ კაცობრიულ გრძობა გააღვიძონ ხალხში და ამითი თითონაც ყურადღება დაიმსახურონ; ალ. შვეკაძემ, როგორც მაღალ ნიჭიერი პოეტი, შორს არის ამ გვარ თაღლითობაზედ და მკითხველების წატყუებაზედ ანუ თვალების აბმანზედ — მისთვის პოეზიის კილოში და მიმართულებებში ის ისეთივე ზნეობიანი, მაღალი და მამაცია, როგორც სხვა გამოჩენილი მოღვესები: სხვა გვარ პოეზიაში. მაგ. იმ არ შენიშნავს ამ ლექსში უღრმეს, ნამდვილ ადამიანურ, მსუსხავ მგზნებარე გრძობასა, პირდაპირ გულად აღმოახებრილ კილოსა:

მამი პრბან, შენცა მელტვი, სულ გრგელო, სერის მომიხილ, როს დამატებინებ; ვამო, სანატრელო...

გარემო ადგილებში ლამის კომლმა დღე ლამით აქციოს. ცეცხლი ისევე მოდებულა: ხან დაგვიხლოვდება, ხან დაგვიშორდება.

ამ ცეცხლის ნაენებს ბევრს ამბობენ. ჟე-ლაზედ უფრო მეტი ნაენები მისცემიათ სო-ფლებს: ამაზთემანს, შულისკარს, ძორცხელს, და საიშს. მინ იცის შემდეგ კიდევ რა იქნე-ბა; ქარი ჰქრის, ცეცხლი ცხოველებდა.

რაც ქარი ჰქრის, ცეცხლს აღარ ანთებინებენ მთელს ზუგდიტში, იმიტომ რომ ერთი ნა-ბერწყალის უადგილო ადგილას ჩაეარდა და ცეცხლის გაჩენა ერთი იქნება. დღეს ჩვენ, ბობოლა ჩინოვნიკობამ, ძლივს ვიშოვნეთ გამომცხვარი პური, რათგან ყველაზედ უფ-რო საშიში პურის გამოცხობაა; სხებმა იშო-ვეს თუ არა—არ ვიცი.

ხალხი არ ებრძვის ცეცხლსა, რათგან ამი-სთანა ცეცხლით და ამ ქართან კაცის ძალა არას გახდება. ჟეგლა მხოლოდ თავის სახლე-ბის დაცვას ცდილობს; პოლიციაც ცდილობს შევლასა.

მს არის ენლა ლაპარაკობენ, რომ მთლათ ანაკლია ინგურსა და ბუტისა შუა სოფლით და ტყით სულ გადაიწვია, — ნამდვილი ცნო-ბა კი ჯერ არ არის.

4 იანვარს, ღებტე პულტატი, რომელიც ცეცხ-ლისგან დასარჩულდა, — მისი მამა P. S. ზუგდიტითა დაქვეყნებული მომრიგებე-ლი მოსამართლე ბაბორონიკოვი მოსკოვში დაუტყრიათ; იქ აქედამ წაღებულის ფუ-ლით სახლი უყიდნია, იმის გეგრა ყოფილა ლანსკოი.

პოლიტიკა.

პარიჟი 22 დეკ. (3 იანვ.) მანამდე-ბელი მარტუსის მოლოცვაზე ახალწელიწადს ნაპოლიონმა სთქვა: „ჩემსა და თქვენ შუა თანხმობა არასოდეს არ ყოფილა ისე საქირო და სასარგებლო, როგორც ახლა. შეანასკნე-ლი დროს რეფორმებმა მიუმატეს უფლებე-ბები მანამდედელ მარტუსს, მაგრამ უფლება, რომელიც მე მომანდო ერმა ამით არ დამ-ცირობულა, როდესაც მოგზაური, რომელ-მანც კარგა დიდი გზა გაიარა, მოიცილის მხრიდან ტვირთის ცოტადენ ნაწილსა, მაშინ ის კი არ დასუსტდება, უფრო ჯანი მიეცემა იმას თავის მოგზაურობის გასაგრძელებლად.“

პარიჟი, 29 დეკ. (10 იანვ.) დღევან-დელს მანამდედელი პრეზიდენტი სხდომაში იუს-ტიციის მინისტრმა მ. ლ. ი. ე. მ. სხვათა შო-რის სთქვა: „ჩვენზე (მინისტრებზე) იმპერა-ტორს აქვს დანდობა, მაგრამ ჩვენთვის აუ-ცილებლად საქირა აგრეთვე, რომ პალატის ნდობაც დაემსახუროთ, პალატის უმეტესო-ბას ჩვენ დაუმადლებთ დანმარებისათვის და რაპოზიციას ჩვენი მოქმედების კრიტიკისა-თვის. თუ სხვა პირები მიიხზრობენ პალატის უმრავლესს ნაწილს, მაშინ იმათ დაუთმობთ ადგილსა. როდესაც დავამყარებთ ნაციონა-ლურ მმართველობას, მაშინ დაუმტკიცებთ დემოკრატისა, რომ შეიძლება სახელმწიფო-ში დაუფინდეს პრაგრესი ძალის უზმარებ-ლად და თავისუფლება ურვეგლუყოთ.“ (პრეზიდენს ეს სიტყვები ძალიან მოეწონა). — მო-მავალს კვირაში მმართველობა შეიტანს ძა-ნონამდებელ პრეზიში განსახილავათ და დასა-მტკიცებლად ბეჭდვის კანონების პროექტსა, რომელიც, როგორც იმის, კიდევ უფრო ამ-სუბუქებს იმის (ბეჭდვის) მდგომარეობას.

— 20 დეკ. (2 იანვ.) იუ. პარიჟში პარიჟის პირველი მარხის ამომჩვევების კრება, რომელზედაც დიდი ხმაურობისა და ვივის შემდეგ დასდეს შემდე-გი გარდაწყვეტილება: „მივიღებთ რა უსრულდებაში, რომ მოქალაქე რ. მ. შ. ე. რ. ი. ამოგარჩიეთ დეპუტატთა პირველად იმისთვის, რომ აწუხებდეს ნაპოლიონს, მეო-რედ იმისთვის რომ გამოაცხადოს შრანცოში რესპუბ-ლიკური მმართველობა და მისამდე, მოსპოს სილარბი; მივიღებთ რა უსრულდებაში, რომ რ. მ. შ. ე. რ. ი. ს. აქამომდე მმართველობისთვის ირროდ უსიამოვნო სიტ-ყვის მეტი არა უთქვამს რა პალატაში, რომ რესპუბ-ლიკა შრანცოში ვერაფერ არ გამოცხადებულა და სი-ლარბი არ მოსპობილა—მივიღებთ რა უსრულდებაში ყველა ამას ჩვენ, პირველი მარხის ამომჩვევლები, გან-უცხადებთ რომ შრანცოს განკიცხვას და ვაძლევთ პირველ გაუთხილებას.“

რომ მოქალაქე რ. მ. შ. ე. რ. ი. ამოგარჩიეთ დეპუტატთა პირველად იმისთვის, რომ აწუხებდეს ნაპოლიონს, მეო-რედ იმისთვის რომ გამოაცხადოს შრანცოში რესპუბ-ლიკური მმართველობა და მისამდე, მოსპოს სილარბი; მივიღებთ რა უსრულდებაში, რომ რ. მ. შ. ე. რ. ი. ს. აქამომდე მმართველობისთვის ირროდ უსიამოვნო სიტ-ყვის მეტი არა უთქვამს რა პალატაში, რომ რესპუბ-ლიკა შრანცოში ვერაფერ არ გამოცხადებულა და სი-ლარბი არ მოსპობილა—მივიღებთ რა უსრულდებაში ყველა ამას ჩვენ, პირველი მარხის ამომჩვევლები, გან-უცხადებთ რომ შრანცოს განკიცხვას და ვაძლევთ პირველ გაუთხილებას.“

იტალია.

რომი. „Giornale di Roma“ გაცე-ნობებს, რომ უკანასკნელი სამი წლის გან-მავლობაში პაპს მიუღია 100 მილიონი ფრან-კი (30 მილიონამდე) საჩუქრათ, ევროპის, რუსიის და სხვა და სხვა ძვირფას ნივთებს გარდა. პეტიომორაწმუნე შემწირველებს აზრ-შიაც არ მოუვართა, უმატებს შემოსენებუ-ლი გახეთი, რომ პიო IX და ტახტიდან გარდადებული ნეპოლის კოროლი შრანცის-კი ხმარობენ ამ ფულებს იმისთვის, რომ ხე-ლი მოუშართონ ავაზაკებს, რომელნიც აო-ხრებენ სამხრეთის იტალიასა.

— რომის კორრესპონდენტი გახეთის „Memo-rial diplomatique“-ის იწერება, რომ მსოფ-ლიო კრების წევრებთ შუა მოხდაო მორიგება პაპის შეუცოდებლობის თაობაზე. მსოფლიო კრებას ჰსურს, ამ კორრესპონდენტის სიტყვით, რომ რომის პაპი შეუცოდებლად აღიარონ მხოლოდ სარწმუნოების საქმეებში და არა სა-ზოგადოთ; კრება გამოაცხადებს, რომ ეკლესიის ერთობისათვის ძლიერ საქირა, რომ მორწმუ-ნებმა პაპი შეუცოდებლად აღიარონო.

ანგლია

ლოტბარდში (იონანდის ქალაქში) 19 (31) დეკემბერს იუ. დიდი არეულობა: ხალხის გუნდი, კე-ტებით ხელში, დაიარბოდა ქუჩებში და დიდ უწყო-რებაში ჩადიდა; პოლიციამ ორჯელ სთხოვა იმათ, რომ დაშვიდებულიყვნენ, მაგრამ არა გაუვიდა რა; ბოლოს ჯარი გამოიყვანეს და, როგორც იუ. იმან გაუფანტა ხალხი. მს არეულობა მოხდა პარლამენტში დეპუტატის ამირიგის თაობაზე.

ტელეგრაფები

პარიჟი, 10 იანვარს. მარჯვენა მხრის დეპუტატებს ჰქონდათ დღეს შეყრო-ლობა და პირობა დასდეს, რომ ხელი მოუშარ-თოთ ახალ (მლივიეს) სამინისტროსაო.

მადრიდი, 10 იანვარს. Imparcial-ის სიტყვით, შესდგა ახალი სამინისტრო: რიე-რო — ეხლანდელი მადრიდის მერი და კორ-ტესების პრეზიდენტი იქნება შინაგნი საქმე-ების მინისტრათ, ადმირალი ტოპეტე-ზღვის მინისტრათ, ხოსე მ. ლ. ო. ს. ა. გ. — იუსტიციის, სანტაგასტა — განათლების მინი-სტრათ.

ბერლინი 10 იანვარს. ბრაფი ბის-მარკი დღეს პირველად იუ. დეპუტატების პალატის სხდომაში.

სხვა და სხვა ამბავი.

მთის ტიხიკს, სხელად ლ. ა. მ. ა. ნ. ს. გამოუგო-ნია პარიჟში ისეთი ლოკომოტივი და **ვაგონები**, რომელნიც მარტო **მთის რაილსში** ისე კარგათ და ჩქარა **დადიან**, როგორც ახლა — ორზე. შოველ ვა-გონსა და ლოკომოტივს, სამი თვალი (ბორბალი) აქვს, მაგრამ რელსზე კი ერთის, შუაში გაკეთებულის, მეტი არ მიდის, დანარჩენი ორი მიწაზე მიგორავენ; მთელი სი-მშივე ამ შუა თვალს აწევს.

ამერიკის უმართავლ შტატებში გა-მოდის ამ ქაიად 2,500 **გაზითი**; ქ. ჩიკაგოში, პა-ტარა გახეთებს გარდა, გამოდის ოთხი დიდი გახეთი,

იმათში ერთს — „The Chicago Tribune“ — ჰყავს 25,000 ხელის მომწერი; ომიანობის დროს კი წელი-წელში 50,000 ეგზემპლარი ვადიდა. სხვა გახეთებს 10—20,000 ხელის მომწერი ჰყავს; ზემოხსენებულ გახეთს მარშან მარტო განცხადებებისაგან შემოუვიდა 202,000 დოლარი; ნიუ-იორკის „Tribune“ — ს შემოუვიდა მარშან — 325,000 და „New-York-Herald“ — 600,000 დოლარი მარტო განცხადებე-ბისაგან. „Tribune“ — ის რედაქციას შემოუვიდა მარ-შან სულ 1,125,000 დოლარი, რაც, ჩვენებურ ფულ-ზე, ერთ მილიონ ნახევარზე მეტს შეადგენს!

ამას წინეთ ბერლინი (პრუსიაში) იუ. **მასწავლებლების კრება**, რომელზედაც იმათ უნდა მოელოპარკნათ სხვა და სხვა სასწაე-ლებელ საგნებზე. მათებში სწერენ, რომ ამ კრებაში 200 მასწავლებელი — ძალი მე-ტი ერთაო. ამათ ჰქონდათ ცალკე სხდომები „მიტორიის“ კოლეჯში და თავმჯდომარეთ ჰყვანდათ გამოჩენილი ქალი აეგუსტა შმიდტი; სხვათა შორის იმათ მოილაპარა-კეს იმაზე, თუ როგორ ასწავლიან ახლა სა-ქალბერო სასწავლებელში და როგორი სწაე-ლა სჯობია შემდეგში შემოიღონ; ამას გარ-და ამ კრებაში გარდასწყდა, რომ მასწავლე-ბელმა — ქალებმაც შეადგინონ საზოგადოება, დრო გამოშვებით შეიკრიბენ და სწავლის საქმეზე მოილაპარაკონ.

სხვა ამბავი

ხელთ ვიდებ მოკალს შენს სადღეგრძელოს, დამეფუებლო, დაუფუყარო! მიხედავთავე მთიებს მით წვიმის დვარი გამხმარსა მდღლოს მთა ქაშამ იგრეთ გულს მირწყეს ცრემლისა წყარო.

მითა ვარსკლავი განშორებული ოცნებებში მართი ბრწყინავარ და შორსა ნათობ, მარტო მარამ ოცნებობთ ადრატებული მიახლოვდები და ფიქსა ვატკობ.

სიტრის სიშნი ნახად სტირიან, ჩემს უწყალო დარდს ამოკენსიან; მოსთქმენ, რომ დრონი ვერ ამოსხიროან რაც ერთობ მაგრად გულშიდ სფესიან.

დღეს არის იგი დღე ბედნიერი, მხოხა ჩემის გლახ-სიცოცხლისა, როცა გიხილე შენ მშვენიერი მხერის მიზეზად, მდებად ცეცხლისა.

სულით დაგებრდი, ჯანით ვსუსტდები, მსურს დამნახო, ღონე მომგვარო და სიხარულით თუ კი მოგვედები ბრალის წვეთები გულზე დამყარო.

მ. ბ. დ. ა. ბ. ვ. ი. ო. 11 ოქტომბერს 1869-ს წ. ტელეგრაფების დასაწყისი.

განსახლება.

ქანო ქველისა იმერისა ნო! შეველოვანი მდგომარეობა იერთა მონა-სტრისა, დაშენებულისა მთასა წმინდასა ზედა პიონისასა პირველთა საუკუნეთა შინა, არა ერთგზის გსმენიათ კეთილ-მსახურთა წინაპარ-თა თქვენთაგან და აგრეთვე მოთხრობისაგა-ნაცა; თანასწორ მისა უეჭველია, მოგხსენდე-ბოდათ ახლანდელიცა მისი დაცემულება და უკიდურესი მდგომარეობა. მონასტერი ესე ჯერ ჩინებთა განგებისა ლეთისათა ისევე შე-მოდის ახლა არსებაში შეწვენითა შეილთა ძველთა აღმამენებელთა მისთათა; ქვემოთ მოხსენებულთა უნდოთა პირთაგან ჩვენ ემე-ცადინებთ აღმართისათვისცა საეანისა წმინ-ლისა და ყოველად ქებულისა მახარებლისა იოანნე ლეთის-მეტყველისა, რომელი ეკუთ-ვნის ივერის მონასტერის ძველისავე საეანისა

საუფუცელსა ზედა. მიმედნეულთა ერთგუ-საენე ესე ჟამსა თვისა საკმაო აღუჩნდებო-და მტყვევებელთა საწუთიოისა ამის სოფლისა და მდივებელთა საუკუნეთა საეანეთა სახლსა ში-ნა მამისა ზეცათასა.

ჩვენ გახლავართ შეილნი თანამემამულეთ თქვენთანი და ესწადინებთ, რათა აღმოვიჩინე-ღეთ თქვენ არა ურგებ, არამედ სასარგებლო მონებად და ამ ჰაზრით ვისწრაფოდ გამოცხადებდ თქვენდამი მემამულეთა ჩვენთა, უცხუ თუ ეინმე თქვენგანმან კეთილ-ინებოს სუ-ლისა თვისისა საოხად და მიცვალებულთ თვისთა მოსახსენებლად შემოწირვა ფულად გინა ნივთათ შემორე დანიშნულებისათვის მაშინ ინებებდეთ ქვემოთ განწესებისა მტყ-შემოწირვასა და წარმოგზავნასა ჩვენდამი სა-შუალობითა სამთა პირთა, რომელთაგანსა ისურვებთ თქვენ. პირნი ესენი არიან შემდ-გომნი: 1) ყოველად-უსამდევლო ენისკომო-სი იმერეთისა, მახარებელი; 2) უფროსი ბლო-ლოჩინი აფხაზეთის, დიკანოზი ლეთით მაქაე-რინი და 3) მანდელაკი მარტვილის სობო-როლი დიკანოზი მათგანე მაწირელი.

კ ვ ი თ ა შ ი:

- 1. თეთიულის სახელის საუკუნო სა-მარადისო მოხსენებაში — — — — — 6
- 2. თეთიულის სახელის თეთიულის კვირის მოხსენებაში — — — — — 3
- 3. თეთიულის სახელის თვეში მოხსენებაში — — — — — 10

ს ა მ რ მ ო ს ო .

- 1. თეთიულის სახელის კვეთაში, წირ-ვაში და დიდს კვერცხედ მოხსენებისათვის მ-ღაუცხრომელად დაეითნის კითხვაში:
- 1. თეთიულის სახელის საუკუნო სა-ყოველ დღეო მოხსენებისათვის — — — — — 6
- 2. თეთიულის სახელის წლიური სა-ყოველ-დღეო მოხსენებისათვის — — — — — 7
- 3. თეთიულის სახელის საორმოკო მოხსენებისათვის — — — — — 1

მელიქიშვილის და კამპ. სტამბაში, (ს-ნის ქუჩაზე, ბებუთოვის სახლში) და აგრეთ-ს ალადათოვის წიგნის მაღაზიაში

ის ყიღება „ქაცია ალაშიანი“

მ. ზ. თ. ი. შ. ა. ე. ა. დ. ი. ს. ა. ფასი ათი შაური

მრთს საშუალო სასწავლებელში კურსს დასრულებულს **ქაქაშვილ ქაცის** მსურს ადლო-რას უ რ. ო. კ. ე. ბ. მიმწახიის საგნებიდან. აღ-რტის იკითხეთ „**ლოპის**“ რედაქციის კონ-ტორაში (ხანის ქუჩა, ბებუთოვის სახლი).

რედაქციის პასუხი.

რ. ა. კ. ა. ს. მ. მ. — ს. მათე თქვენთა იგზავნება „**რატის**“ შეზღის სამმართველოს“ აღრტის როგორც მოიწერეთ. შეანასკნელი ნომრები მარ-დელი წლისა გამოგზავნილია, მაგრამ, როცა წი-გეწერდით, მაშინ არ გეცნებოდით მიღებულთ; მე 4, 14, 15 და 36 ნომრებს ხელ-ახლად გგზავნიო.

მ. თ. ა. ი. ს. ს. მ. — ს. თქვენი სტატია, სა-ლად „შენმა გლახ-კაცთ შორის“, არ დაიბეჭ-თუ გნებავთ, შეგიძლიანთ უკანვე მიიღოთ თქვე-ნაზრით.

მ. თ. ა. ი. ს. თ. რ. მ. — ს. საშუალოთ, თქვე-ნთონის ასრულება არ შეგიძლია, რადგან რედაქ-ში თითქმის არც ერთი სრული ეგზემპლარი 1869 წლის „**ლოპის**“ არ მოიპოვება.

კ. ე. ტ. რ. ბ. უ. რ. ი. მ. — ს. მასაკვირდ-რათ არ მოგდის თქვენ პეტერბურღში „**ლოპის**“ მ-ები; ჩვენი ჟურნალიდან სჩანს, რომ აქედან ლა **მ**-ები გამოგზავნილია.